

The background of the book cover is a medieval-style illustration. It features two figures with curly brown hair, one above the other, both looking towards the right. They are wearing red and green garments. The scene is framed by green vines and several large, stylized orange flowers with yellow centers. A black banner with white text is positioned at the top.

ANTÒNIA CARRÉ-PONS

ÉS L'AMOR
QUE MOU EL CEL
I LES ESTRELLES

Meteorα

Antònia Carré-Pons

És l'amor que mou
el cel i les estrelles

Editorial
Meteorα

És l'amor que mou el cel i les estrelles

© Antònia Carré-Pons, 2015

Reservats tots els drets d'edició per

© Editorial Meteora SL

Gran Via de les Corts Catalanes, 794, ent. 1a

08013 Barcelona

Tel. 93 265 56 54

www.editorialmeteora.cat

contacte@editorialmeteora.com

Primera edició: setembre de 2015

ISBN: 978-84-943629-6-5

Dip. Leg.: B.19337-2015

Disseny de la coberta: Eduard Serra

Il·lustració de la coberta: © UniversitätsBibliothek Heidelberg

Còdex Manesse (Gran Cançoner de Heidelberg), fol. 249v, Herr Konrad von Altstetten.

Fotografia de la solapa: © Mariona Rierola

Il·lustracions del llibre: Atlas portolà de João Freire (La Mediterrània des de Gibraltar fins al Mar Egeu), © The Huntington Library, San Marino, Califòrnia.

Gravat del pont i la porta de la Trinitat de València.

Nàpols des del turó de Posillipo.

Sixt IV nomenant Platina prefecte de la Biblioteca Vaticana, Melozzo da Forlì.

Impress a Romanyà Valls, La Torre de Claramunt

SENSE L'AUTORITZACIÓ ESCRITA DE L'EDITOR, QUEDA RIGOROSAMENT PROHIBIDA, SOTA LES SANCIONS ESTABLERTES PER LA LLEI, LA REPRODUCCIÓ TOTAL O PARCIAL D'AQUESTA OBRA A TRAVÉS DE QUALSEVOL PROCEDIMENT MECÀNIC O ELECTRÒNIC, INCLOENT-HI LA REPROGRAFIA, LA DIFUSIÓ PER XARXES TELEMÀTIQUES I LA DISTRIBUCIÓ D'EXEMPLARS D'AQUESTA EDICIÓ MITJANÇANT LLOGUER O PRÉSTEC PÚBLICS.

ÉS L'AMOR QUE MOU
EL CEL I LES ESTRELLES

En lo present,
mon fill plasent
Baltasar Bou,
no hi ha res nou:
antic és tot.

JAUME ROIG, *Espill*

Prefaci

Corria l'any 1997 quan em trobava a Roma, passejant el meu delit de saber per les sales de la Biblioteca Vaticana. Hi estava acabant un treball d'investigació sobre l'*Espill*, la narració en vers escrita cap al 1460 pel metge valencià Jaume Roig, l'autor d'una de les obres més rellevants de la nostra literatura antiga. Jaume Roig va aprofitar la ficció per criticar les dones de manera desproporcionada i això he de confessar que d'entrada me'l va fer ben antipàtic. Però li vaig començar a perdonar els exabruptes antifeministes quan em vaig adonar que el que pretenia sobretot era fer riure i establir polèmica literària amb el més conspicu dels autors contemporanis: el poeta Joan Roís de Corella, que va morir el 1497, cinc-cents anys exactes abans de la meua estada a Roma.

Va ser el manuscrit únic de l'*Espill* que em va portar a la ciutat dels papas. Abans d'emprendre el viatge, sabia que el còdex havia estat copiat possiblement a València entre el 1479 i el 1505 per una mà jove, que havia escrit en lletra gòtica cursiva i en tinta negra un manuscrit gens luxós, sense cap tipus d'embelliment ni de miniatura. Malgrat la manca de pretensions ornamentals, havia fet una transcripció pulcra de l'obra, amb pocs errors de còpia, corregits sovint per la seva pròpia ploma. L'atenció que hi havia posat em feia imaginar una persona polida i meticulosa, conscient de la transcendència de la seva feina i vinculada, d'una manera o altra, al món de la cultura.

Quina importància podia tenir que fos només un diletant i que mai no poguéssim descobrir la seva personalitat? Què hi feia que hagués de ser per sempre una figura borrosa si és gràcies a personatges anònims com aquest que han arribat fins a nosaltres les obres de l'edat mitjana i de l'antiguitat?

En aquell temps, hi havia tres interrogants sobre el còdex que em treien la son. Primer, tenia la impressió que el treball havia quedat inacabat per algun motiu que jo desconeixia. No hi apareixien mai les caplletres, malgrat que l'amanuense no s'havia oblidat d'escriure a l'espai en blanc corresponent la inicial, en petit, que hauria d'haver estat després dibuixada. Semblava com si el manuscrit hagués hagut de ser enviat al seu destí abans de passar per les mans de l'il·lustrador (o il·lustradora: els documents proven l'existència de dones que es dedicaven a tasques com aquesta) que hi havia d'afegir, com a toc final, les capitals historiades.

En segon lloc, em va sorprendre que al final del manuscrit, al verso del foli 119, hi apareguessin tres frases en llatí gairebé indesxifrables que havien estat escrites per una altra mà en una escriptura que seguia el cànon de Ludovico degli Arrighi, vigent a Itàlia a finals del segle XV i començaments del XVI. Amb molta atenció i paciència, vaig aconseguir de desxifrar dos noms, el de Tiberto Brandolino i el del cardenal de l'església romana de San Giorgio in Velabro, però desconeixia del tot qui eren tant l'un com l'altre, així com ignorava també qui, quan i per què havia afegit aquestes ratlles al text, que no tenien res a veure amb *l'Espill* ni amb Jaume Roig.

Però el que més m'intrigava era la pregunta més senzilla. Com havia anat a parar aquest manuscrit a la Biblioteca Vaticana de Roma? Els erudits que havien estudiat el tema apuntaven que havia d'haver estat el papa Alexandre VI, el Borja valencià, qui havia portat a indret tan insigne l'obra d'un conterrani. Però ningú no havia demostrat mai la hipòtesi que a mi, sense saber ben bé per què, em semblava massa fàcil.

Amb aquest bagatge vaig fer cap a la biblioteca pontifícia on, cada matí i durant uns quants mesos, m'asseia en una taula al davant del manuscrit número 4806 de la col·lecció Vaticana Latina. Una mena d'emoció em recorria l'espinada cada vegada que l'obria i pensava en l'anònim copista que

feia molts anys devia haver agafat aquells mateixos papers amb molta més devoció que jo. Què devia haver estat de la seva vida? N'havia sabut res, ell, del trasllat a Roma de la còpia que amb tanta diligència havia fet? A qui havia estimat? Per qui devia haver sofert? Quan abandonava la sala de lectura, cada dia lamentava no poder-me respondre cap d'aquestes preguntes.

Vaig intentar esbrinar quants anys feia que l'obra de Roig dormia a les prestatgeries vaticanes i per això vaig consultar els inventaris més antics. El meu manuscrit es trobava recollit a la pàgina 359 del volum cinquè de *l'Inventarii codicum vaticanorum latinorum*, índex organitzat per Alessandro Ranaldi qui, sota el papat de Pau V (1605-1621), reordenà els manuscrits que posseïa la Biblioteca i n'establí les cotes definitives. Això volia dir, doncs, que a començaments del segle XVII el manuscrit ja era allí. La recerca va acabar essent, però, molt més fructífera i de sobte l'inventari va deixar de ser un simple llistat avorrit. A les seves pàgines vaig descobrir que el text de *l'Espill* estava registrat al costat d'altres manuscrits (catalans, castellans i provençals) que havien estat propietat d'Angelo Colocci, humanista interessat per les llengües, clàssiques i vulgars, que es dedicà tota la vida a col·leccionar manuscrits i obres impreses. Colocci havia treballat a la cúria pontifícia des del 1505 fins al 1527, on havia ocupat càrrecs diversos (hi va ser mestre del Registre de les Lletres Apostòliques, procurador de la Sacra Penitenciària, sol·licitador de les Lletres Apostòliques, secretari apostòlic i notari de la Cambra Apostòlica). Què m'impedia pensar que podia haver estat ell el propietari del manuscrit de *l'Espill* i que ell l'hauria pogut llegir a la Biblioteca Vaticana, on van anar a parar tots els seus llibres després de la seva mort, esdevinguda el 1549?

Algunes de les peces més valuoses de la seva col·lecció, escrites no pas en la llengua sàvia d'aleshores, Colocci les havia comprades al barceloní Antoni Garret, anomenat el Cariteu, que s'havia establert a Nàpols el 1467 o 1468, quan tenia disset o divuit anys. Nàpols pertanyia aleshores a la Corona catalanoaragonesa i era un centre de cultura molt rellevant. El Cariteu hi va deixar la seva empremta. Poeta i home de gran erudició, coneixedor del grec i del llatí, va despertar a Itàlia l'interès pels trobadors provençals, que llegia

en el seu preciós *Libro Limosino*, que un dia li va comprar Pietro Summonte per encàrrec d'Angelo Colocci. Si el Cariteu havia venut aquest manuscrit a Angelo Colocci, per què no podia haver-li venut també el manuscrit de l'*Espill*? Aviat vaig saber que Nàpols era un centre de contacte important entre Itàlia i els regnes ibèrics de la Corona d'Aragó, que hi havia un tràfic regular de mercaderies i llibres que es traslladaven de Nàpols cap a València o Barcelona i a la inversa. Vet aquí que tot em començava a lligar i que podia embastar una tesi força creïble.

Llavors va ser quan vaig fer una descoberta que va capgirar tota la meua investigació. Per corroborar la meua tesi, havia de veure i tocar el conjunt de manuscrits que havia posseït Colocci, així és que els vaig anar demanant, un per un. En arribar al setè, abans d'obrir-lo ja vaig pressentir que alguna cosa de molt transcendent hi trobaria. Relligat en cuir vermellós i amb una senzilla sanefa daurada que recorria tot el volt de les cobertes, la seva aparença me'l va fer identificar de seguit amb el manuscrit de l'*Espill*. L'enquadernació era la mateixa i la disposició dels fulls també: estava escrit a dues columnes, amb una trentena de ratlles cada una, com el text de Roig. Segons els inventaris, contenia només una traducció catalana del *Llibre dels escacs*, obra que el dominic llombard Jaume de Casules havia escrit en llatí abans del 1325 i que havia estat traduïda a diverses llengües, prova irrefutable del seu èxit.

Vaig començar a mirar el manuscrit encuriósida, vaig llegir a l'encapçalament que la traducció havia estat feta a partir d'un «molt bell original» i vaig anar repassant els noms i les funcions de les peces de l'escaquer, que el frare predicador relacionava amb les diferents classes socials del seu temps. Quan vaig arribar a l'últim paràgraf, l'emoció em va paraitzar pel que intuïa que hi havia a sota dels meus dits. «Jesucrist ens va deslliurar del diable i ens va tornar al joc dels escacs, al tauler de la vida humana, perquè va guanyar la partida a la part contrària, això és, a tots els nostres enemics i passions, per col·locar-nos en el regne etern dels segles dels segles. Amén.» Aquest hauria d'haver estat l'últim foli del manuscrit, però no era així. Hi havia un gruix de paper considerable encara, que havia passat desapercebut a tots els catalogadors de la Biblioteca Vaticana perquè no l'havien esmentat. Vaig notar que

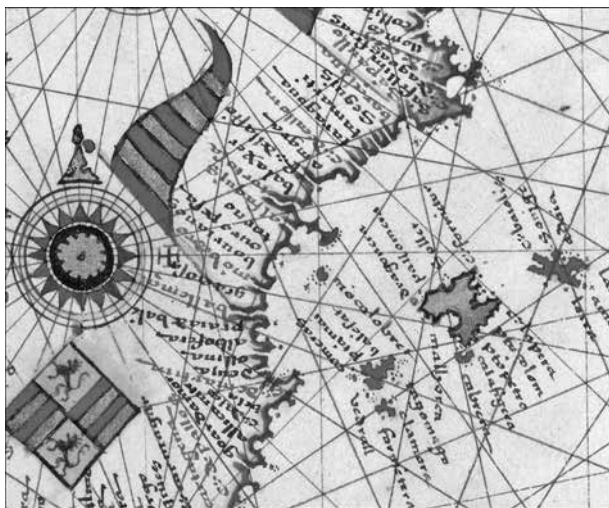
se m'accelerava el pols, que alguna força desconeguda m'immobilitzava les mans i m'impedia de passar els folis. Allà, hi trobaria alguna cosa que modificaria del tot la meva investigació, n'estava segura! Vaig deixar evaporar-se uns segons i després, amb serenitat, vaig gírar la pàgina.

El full que venia a continuació era en blanc, com si fos la coberta d'un nou quadern. Els altres set també eren buits. El següent, però, i aquí les palpitations em van començar a dificultar la respiració, se m'apareixia escrit amb una altra tinta i per una altra mà, a una sola ratlla, amb una lletra petita i estreta que en destorbava força la lectura. Vaig començar a llegir, i ben aviat la història que relataven aquelles pàgines em va captivar de tal manera que vaig saber que no podria retornar el manuscrit sense haver arribat a l'última de totes. Aquells plec de papers, que havien estat enquadrats al darrere del *Llibre dels escacs* sense que ningú s'hi hagués fixat, em parlaven des del passat llunyà de coses conegudes i m'anaven desvelant a poc a poc els enigmes que en un principi m'havia plantejat el manuscrit únic de *l'Espill* de Jaume Roig.

Em vaig posar a transcriure el text, escrit en català i italià, a traduir-lo i a editar-lo. He de confessar que ha estat una tasca llarga i gens fàcil perquè la humitat, els corcs, la tinta esborrada o els esvorancs han convertit molts fragments, de vegades massa llargs, en il·legibles. Sovint, la llum ultraviolada m'ha ajudat a desxifrar uns mots o un paràgraf sencer, però d'altres cops la tasca de reconstrucció fidel m'ha estat impossible. És per això que m'he vist obligada a intervenir-hi més del que hauria volgut. Les circumstàncies materials del còdex, doncs, m'han impel·lit a una tasca de creació estilística, de recreació, que he dut a terme fent ús d'un llenguatge i d'un estil propers al lector i la lectora moderns, perquè ells són, en definitiva, els destinataris d'aquest llibre. M'ha semblat més prudent reconvertir un text antic a una prosa que els sigui ben intel·ligible que no pas imitar la prosa medieval en els fragments que quedaven coixos per culpa del mal estat del paper en molts indrets. Aquest criteri m'ha obligat a retocar l'estil antic de la resta del text, per coherència. Això sí, he procurat no malmetre en cap cas el contingut del meu original. Li he estat tan fidel com he sabut.

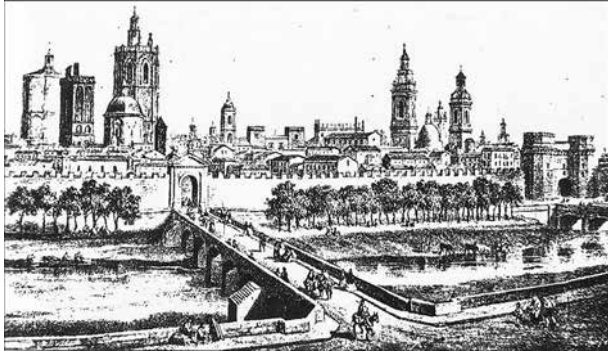
Les pàgines que vénen a continuació resolen els interrogants sobre el manuscrit de la Biblioteca Vaticana que conté l'*Espill* de Jaume Roig. Però en formulen un altre, que no té, de moment, resposta. Qui és el veritable autor de la història que apareix enquadernada al darrere d'una de les traduccions catalanes del *Llibre dels escacs* de Jaume de Casules? Estic segura que dormirà per sempre en l'anonimat, protegit per la pàtina suau amb què cobreixen les coses els segles.

• •

PRIMERA PART

València, 1480

A l'escrivania s'hi arriba després de travessar la Sala del Consell, on es reuneixen els jurats i els consellers municipals que governen la ciutat. A la paret que dóna al pati, s'hi veu un ample finestral; a la paret oposada, tres tapissos decoratius que a l'hivern protegeixen del fred que traspasa els murs de pedra. Al mig de la sala hi ha una gran taula de fusta sense ornamentacions. Damunt, dos manuscrits amb cobertes de pergamí i els estris necessaris per redactar les actes municipals. Enfront dels dos laterals més llargs de la taula, dos bancals encoixinats i recoberts amb un vellut vermell que en algunes zones ja ha perdut la lluentor. Al darrere d'un dels bancals, tres homes esperen drets l'entrada de Guerau. Al fons, repenjat a l'arcada que dóna pas a la biblioteca, un escrivà contempla l'escena, a punt per assegurar i prendre nota de tot.

L'escrivà es mira Jaume Marrades, el jurat en cap, que li somriu des de la serenitat dels seus ulls blaus. La calma que transmet prové de l'antiguitat del seu llinatge, ja que pertany a una de les famílies més influents de la ciutat, que des de fa anys té representants en els òrgans de govern municipal. L'esguard incisiu de Francí Valleriola,

un draper enriquit de molt honorable parentela que s'estrena aquest any com a jurat de la ciutat, s'acobra amb la profunda arruga que té entre cella i cella, testimoni del turment que l'acompanya i que tothom comparteix sense que calgui parlar-ne mai. La barba rossa, esfilagarsada, dóna un aire angelical a Manuel Suau, l'especier i tercer jurat que és el propietari dels banys que hi ha al palau de l'Almirall i que porten el seu nom. Quan entra Guerau a l'escrivania, les mirades dels quatre homes que l'esperen convergeixen en la seva persona.

Guerau saluda amb timidesa, movent el cap, impressionat per la solemnitat del lloc i per les mirades amables dels tres jurats seriosos, vestits amb les gramalles negres que els arriben fins als peus. A l'escrivania s'acumula tot el pes de la història, les empremtes de les decisions que han marcat el destí de la ciutat de València, o de vegades del Regne sencer, i també la presència simbòlica dels reis d'Aragó. Tot i que el nou rei Ferran encara no hi ha estat mai, algun dia segur que respirarà dins d'aquelles mateixes parets que ell ara té al davant per primer cop i que el fan sentir tan insignificant com si fos una volva de pols. Guerau recorda el versicle bíblic que va copiar fa només uns dies: «Perquè tu ets pols i a la pols tornaràs», diu Jahvè al primer home, Adam, per fer-li sentir la contundència de la seva finitud. Ell no és ningú i no podrà canviar mai el destí de cap poble, però com li agradaria de poder tocar els secrets que guarden els gruixuts manuscrits simètrics que s'entreveuen arrencats a les lleixes del fons! Passar-ne els fulls i anar imaginant a poc a poc les cares dels protagonistes dels fets relatats amb aquella lletra negra i polida! Recórrer els carrers i les places on s'han produït els esdeveniments que els escrivans han anat anotant amb meticulositat al llarg dels anys, com segur que ho farà el que ara s'acaba de seure, seguint la indicació de Jaume Marrades! Assistir a les sessions del consell municipal celebrades en aquest mateix edifici i escoltar les argumentacions i contraargumentacions que els seus representants i els jurats han mantingut amb vehemència alguns cops, d'altres amb més parsimònia! Guerau nota un pessigolleig a la boca de l'estó-

mac que el fa estremir. La lletra escrita és l'únic que immortalitza les nostres accions, els nostres desitjos o les nostres angoixes, pensa Guerau mentre fa una llambregada als còdexs que s'endevinen al fons i avança fins als tres jurats que el conviden a seure en el bancal buit, dibuixant una diagonal imaginària entre ell i l'escrivà que, assegut a l'extrem oposat de l'altre bancal vermell, acaba de preparar la ploma i la tinta. Ara ell, Guerau, amb tota la seva insignificança passarà a formar part d'un d'aquells volums perquè la fortuna així ho ha volgut.

Jaume Marrades, Francí Valleriola i Manuel Suau s'asseuen al davant de Guerau. Guerau se'ls mira d'un a un amb la sorpresa i la fascinació enganxada als ulls. Jaume Marrades, el més gran de tots, comença a parlar amb veu fosca. Els jurats de la ciutat de València li han d'encarregar una missió important, convençuts com estan que ell, Guerau Peremola, és l'home adequat per dur-la a terme amb èxit, ja que és batxiller en arts i sap donar als papers escrits el valor que es mereixen i que no tothom els reconeix. Perquè els homes pensen i sentim a través del que d'altres han escrit al llarg dels segles, continua Marrades, podem millorar-nos a nosaltres mateixos a partir de la lectura dels autors del passat, ja siguin les obres d'Ovidi o les de Virgili, les de sant Tomàs, les de sant Agustí o els llibres d'entreteniment que narren aventures fabuloses o cavalleresques. Ell, Guerau, ha tingut a les mans molts llibres, els ha llegit, copiat i estimat. A més a més, és jove, enèrgic i li agraden les coses ben fetes. El seu pare prou que ha explicat als jurats que Guerau és tenaç i que sempre que comença una feina l'acaba, i de la millor manera. Després d'una pausa llarga, Jaume Marrades s'escura la gola, mira Guerau als ulls i li pregunta si no li agradaria conèixer altres terres, navegar per alta mar. Francí Valleriola també se'l mira, amb un punt d'acritud barrejada amb enveja, perquè no pot deixar de pensar que el seu matrimoni és eixorc, que no vindrà mai ningú darrere seu a collir els fruits que ell, amb tant d'esforç, ha anat sembrant. Cap dels presents no s'adona que se li retalla una mica més l'arruga del front.

Guerau fa que sí amb el cap, tímid, incapaç de pronunciar ni un mot. Però la seva mirada intensa i negra es clava uns segons en els ulls blaus del jurat en cap, que n'interpreta amb encert el sentit. El magistrat municipal, acostumat a discutir sobre aspectes vitals de la vida ciutadana i a acordar les pautes de les relacions de València amb la Corona, ha après a llegir el que pensen els homes que té al davant i és per això que ha sabut entendre l'entusiasme contingut de Guerau.

Jaume Marrades parla de la missió important i delicada que tenen entre mans. Esmenta el Cariteu, un poeta de Barcelona que des de fa anys viu a Nàpols, on ha aconseguit un gran prestigi. Les seves opinions són sempre tingudes en compte durant els debats literaris que s'organitzen a la cort. És un home culte, un home que està en contacte amb les millors famílies de la ciutat del Vesuvi. Té coneixements profunds de grec i de llatí i és un gran enamorat de la poesia dels trobadors.

La veu de Jaume Marrades ressona per tota la sala. Explica que coneix Nàpols molt bé perquè, com a patró de nau que és, s'hi ha aturat diverses vegades en els seus viatges comercials per la Mediterrània. Sovint el Cariteu compra manuscrits al Regne de València per al seu ús personal, afegeix, i per llegir amb els altres poetes que envolten el rei Ferrante I de Nàpols. Fa poc, el Cariteu ha fet un nou encàrrec als jurats de la ciutat, els ha demanat que li enviïn una obra que el sorprengui, que no el deixi indiferent, que li estimuli la intel·ligència. Ha deixat la decisió de triar-la al Consell Municipal i ells, els jurats, ho han consultat als millors escriptors de València. Per ells saben que Guerau acaba de copiar una obra que reuneix totes les característiques reclamades pel Cariteu i és per això que els jurats l'han fet cridar. Guerau escolta amb el cap cot i el cor que li batega amb ànsia. Jaume Marrades posa una mà a l'espatlla de l'escrivà, que acaba de copiar les seves últimes paraules, mentre Manuel Suau i Francí Valleriola s'aixequen per desaparèixer per sota de l'arcada que dona a les lleixes de manuscrits. La seva absència, breu, és protegida pel silenci.

Quan tornen, Manuel Suau deixa damunt de la taula una bossa de tela negra que amaga un objecte rectangular de notables dimensions i Francí Valleriola hi diposita una bosseta de cuir. Jaume Marrades reprèn l'explicació informant Guerau que la bossa de tela negra conté una arqueta de nacre on ha de posar el manuscrit quan estigui acabat del tot i la bosseta de cuir uns quants ducats d'or amb què li paguen una part de la feina. Els jurats esperen que Guerau s'embarqui en la nau que salpa cap a Nàpols al cap de deu dies. Ha de dur el manuscrit al Cariteu i, al mateix temps, ha de fer d'escrivà de la nau, portar el control de les mercaderies i anotar en el cartulari tots els moviments de l'embarcació. El patró i els parçoners ja hi estan d'acord. Guerau viatjarà amb gerres que contenen ceràmica de Manises i de Paterna embolicada amb palla d'arròs, sacs de fruits secs i peces de roba de seda del barri de Velluters. Tornarà amb un carregament de blat i d'espècies, unes desenes de falcons i esclaus tàrtars i turcs. Al seu retorn, els jurats donaran a Guerau una altra bosseta de cuir amb els mateixos ducats d'or. L'única condició que imposa Jaume Marrades és veure el manuscrit aquella mateixa tarda; tenen tot el dret, sense voler-lo ofendre, de comprovar que és tal i com els escriptors valencians l'han descrit. Els jurats es refien de Guerau i saben que hi farà dibuixar les caplletres vermelles i blaves que hi falten abans de la partida de la nau.

•

Guerau baixa els graons de l'escalinata de marbre gris. Quan arriba al carrer mira cap al cel, inspira profundament, s'escolta els batecs del cor i sap que els ulls li brillen com la primera estrella del capvespre. Camina ràpid pel carrer de Cavallers¹, indiferent a la majestuositat dels palaus que s'aixequen a banda i banda. Deixa enrere

1. Al manuscrit diu carrer Major de Sant Nicolau, que és com s'anomenava el carrer de Cavallers a l'edat mitjana. N'he actualitzat el nom per facilitar-ne la identificació.

la vella església de Sant Nicolau, comença a fer ziga-zagues pels carrerons estrets i atrafegats que el condueixen sense pausa a la plaça del Mercat. No s'atura fins que no arriba a la primera casa del carrer de Cordellats.

Guerau passa de pressa pel costat del pou i del celler, intueix l'estable, travessa el pati, saluda d'esquitllada les criades que feinegen a la cuina i es dirigeix a la finestra on veu el cap inclinat d'un jove que escriu.

—Jofre, Jofre!

Jofre aixeca el rostre, somriu. Amb una picada d'ullet el convida a entrar a la petita cambra on treballa. La cortina s'obre amb una estrebada per aparèixer tot seguit una bossa de tela negra i una bosseta de cuir al costat del plec de fulls, de les plomes d'oca, de les tiges de càlam i del recipient de la tinta que hi ha a sobre de la taula.

—Acabo de sortir de l'escrivania i he vingut de seguit cap aquí —exclama Guerau, exultant—. Els jurats de la ciutat m'han proposat de viatjar a Nàpols! Volen que hi porti la còpia de l'Espill! Me'n vaig d'aquí a deu dies! Vols venir amb mi?

Jofre contempla admirat la lluentor de l'arqueta de nacre. Les conquilles brillants, lleugerament ovalades, estan subjectes als rectangles de fusta per unes boletes d'argent que esclaten segons com els espetega la llum al damunt. El tacte càlid li evoca el color de l'escuma del mar i la suavitat de la brisa. Els angles recoberts de plata niellada i la tapa, formada per quatre trapezis inclinats i un rectangle horitzontal que li donen volum, la converteixen en el receptacle idoni per a un objecte tan valuós com una còpia manuscrita. Una arqueta com aquesta dignifica per força les paraules antigues, pensa Jofre, i les sabrà protegir dels embats capriciosos de la fortuna. Observa les tres nanses de plata, col·locades als dos laterals i a la coberta, la tanca decorada amb elements florals i recorda les tancadures dels llibres d'hores més luxosos i elegants que mai ha vist. Guerau posa la clau al pany i la fa girar amb un sorollet gairebé imperceptible.